

Mallicheden der jonckheydt - De jeugd van tegenwoordig

Dit is pas **gezellige kunst!**

Dit soort schilderijen waren véél populairder dan schilderijen van bijvoorbeeld Vermeer in de Gouden Eeuw. Je ziet dat het echt een gezellige boel is. Het stikt er alleen wel van de slechte gewoontes. En de kinderen doen hun ouders na. Of dat nou zo goed was? Precies daarom maakte Jan Steen dit soort schilderijen: om mensen te waarschuwen.

Jan Steen heeft veel van deze leuke schilderijen gemaakt, die ook serieus bedoeld zijn. Hij werd er alleen niet steenrijk van. Hij had de pech dat er vaak oorlog was. En in tijden van oorlog verkoop je minder schilderijen.

Deze essay richt zich op de 17^e eeuw. Voor de jeugd van tegenwoordig; dit verhaal speelt zich af nog ver voor het uitkomen van de Playstation 3.

De Gouden Eeuw was een tijd van rijkdom, maar er was ook veel armoede. Veel arme jongens meldden zich aan als matroos op een schip naar Indië. Ze verdienden weinig en er was een grote kans dat ze ziek werden en dood gingen tijdens de lange reis. Maar het was altijd beter dan thuis zitten. En zo'n verre reis was natuurlijk ook heel spannend.

Dat moet Laurens de Graaf ook gedacht hebben. Laurens, oftewel Laurens Cornelis Boudewijn de Graaf. Hij is al een tijdje niet meer onder ons. Als zoon van een beschonken vader en een onzedelijke moeder werd Laurens in 1653 in Dordrecht geboren. Laurens koos voor een carrière in de piraterij. Daarin bleek hij een echte topper te zijn. Met de Spaanse zilvervloot vertrok hij naar Amerika waar hij zich opwerkte tot kapitein. Als piratenkapitein werd hij vooral in Amerika heel berucht door vele, vooral Spaanse schepen in te nemen; Dordt stond op de kaart! Het innemen van schepen ging hem zo voor de wind dat hij besloot het over een andere boeg te gooien. Zijn meest bekende daad is de bezetting van de stad Veracruz. Men dacht dat deze stad onneembaar was, maar het is Laurens gelukt. Daarna genoot hij nog meer aanzien. Hij was als piratenkapitein niet alleen gevreesd, hij werd ook aanbeden en deed menig vrouwenhart op hol slaan. Helaas is deze Dordtenaar en groot piraat op een lullige manier doodgegaan. Toen hij na een zware zeetocht in 1704 bij zijn woning in Haïti aankwam bleek dat vrouwlief hem nog niet verwacht had. Op dat moment ontving zij net ander bezoek. Laurens trok zijn zwaard, struikelde en kwam met dodelijke afloop ten val tegen een stoof. Zo kwam een onheroïsch einde aan het leven van deze Dordtse piraat.

Laurens de Graaf

Jacob Cats

Maar hoe zat het met de rest van de jeugd? Geloof het of niet maar in de Gouden Eeuw maakte men zich net als nu ook zorgen om de jeugdcultuur.

Voor de jeugd gaat het om een 'ik-ben-ik-en-ik-kies-zelf-wat-ik-wil-gevoel'. In de huidige jeugdcultuur is de invloed van social media niet meer weg te denken. Jongeren versieren zichzelf met make-up, piercings en tatoeages. In de Gouden Eeuw was dat niet anders. Uit het boek *De Secreten* blijkt hoezeer de jeugd met hun uiterlijk bezig was. Het bevat een scala aan beautytips: hoe mannen en vrouwen hun okselhaar het beste kunnen verwijderen, hoe zij hun tanden kunnen bleken en hoe zij hun haar blond en groen(!) moeten verven. De auteur gaf zelfs een middel voor permanente ontharing! Het advies uit het boek was aan mannen om het haar onder de oksel, op hun borst en in hun kruis te verwijderen vanuit een hygiënisch oogpunt. Wegens zweet zou het daar gaan stinken. Weg dus met al dat haar.

Gezichten werden met wit poeder bedekt om oneffenheden te camoufleren en littekens door de pokken werden met zwarte stippen, zoals een beauty mark, verdoezeld.

Losbandigheid en kledingstijl waren destijds net als nu puntjes van zorg.

Hippie, nozem, beat, gabber, rock 'n roller, goth, skater, emo, metal, nerd, moslima en hipster tegenover jonge mannen die rebelleerden en zich afzetten tegen voorgaande generaties. Ze lieten hun haar groeien en droegen extravagante kleding. De ineens bijzonder hippe platte kraag gold als

een uiterst ordinair alternatief voor de zijden molensteen en kleurige kleren vervingen het ingetogen zwart. Met de platte kraag verzette de jeugd zich tegen de mode van de oudere mannen, die de traditionele molensteenkraag droegen. Deze oude kraag werd gemaakt van maar liefst 15 meter stof en hing om de nek, letterlijk als een molensteen. Lange haren kwamen tussen de vouwen van de molensteenkraag vast te zitten. Lang haar en een molensteenkraag ging niet samen. De look van de jeugd in de eerste helft van de 17^e eeuw was volledig nonchalant geworden. De Nederlandse jongeren waren de eersten in Europa die deze slordigheid omarmden. In mode opzicht waren de jonge koningen Lodewijk XIII (Frankrijk) en Karel I (Engeland)

het toonaangevende voorbeeld van goede smaak. Voor de rijke jeugd die een grand tour door Europa maakte was een bezoek aan Parijs verplichte kost. Een van de eerste dingen die men deed na aankomst was shoppen voor nieuwe kleding. Men wilde zo snel mogelijk van zijn inheemse kloffie af om in de grote stad niet voor provinciaaltje te worden aangezien. De minder bedeelde jeugd kocht op de markt tweedehands kleding. Dit bracht wel een gevaar met zich mee. De kledingstukken zaten soms vol met vlooiën en ander ongedierte. Vooral als de pest heerste werden deze markten als verspreider van de ziekte gezien. Vandaar dat men al vanaf de 16^e eeuw deze markten aanduidt als vlooiënmarkten, zoals wij ook nu nog de tweedehands markten kennen.

De slogan 'Drank maakt meer kapot dan je lief is' kende de 17^e eeuw niet, maar hij zou hem waarschijnlijk heel goed begrepen hebben. Zuipen dat konden ze. Studenten hadden het recht om een vuurwapen te dragen en op een flinke slok belastingvrije drank. Dit privilege kende men al in 1577, toen studenten per jaar 194 liter huiswijn en 10 vaten bier (ca. 1500 liter) belastingvrij mochten inkopen. Dus meer dan een halve liter wijn en vier liter bier elke dag. Soms ging dit mis. Ze zongen schunnige liederen, gingen vreemd en

kwamen hierdoor in aanraking met de stadswacht. Als een dronken Nederlandse student met enige regelmaat werd opgepakt, kon hij zijn naam en de reputatie van zijn familie (en daarmee hun rijkdom) ernstig schaden. Comazuipen was onder jongeren geen onbekend fenomeen. In 1619 bekrachtigde de senaat nieuwe maatregelen waarmee kroegbazen hun jonge klanten in de gaten moesten houden. Er mocht niet meer dan een rijksdaalder aan drank worden geschonken. Een maatregel die lijkt op de huidige pogingen van de overheid om de verkoop van alcohol aan minderjarigen te verbieden. Voor een rijksdaalder konden studenten aardig wat bier achterover slaan. Jezelf klemzuipen hoorde nu eenmaal bij het studentenleven, net als nu. In de 19^e eeuw streed men voor volledige onthouding, maar in de 17^e eeuw was dit bijna onmogelijk. Consumeren van alcohol was een noodzaak want het was nou eenmaal veiliger dan het drinken van water uit een vieze gracht.

De Dordtse arts Johan van Beverwijck vond dat het lichaam van jongeren uit balans raakte door drank. In 'Schat der Ongesontheyd' (1644) noemt hij dronkenschap een ziekte van het hoofd. Van Beverwijck vond dronkenschap een 'razernye sonder coortsche' omdat het verstand erdoor verstoord raakte.

Jacob Cats was slimmer en legde de nadruk op matigheid. Ja, vanaf 1600 heeft man al heel veel ondernomen om het gedrag van jongeren te beteugelen. Dat kwam mede door de nieuwe media, zoals boeken die betaalbaar waren en natuurlijk het feit dat meer mensen konden lezen. Jacob Cats (1577-1660) een groot dichter en getalenteerd jurist, die 15 jaar raadspensionaris van Holland was (een functie die hij later (1623) ook in Dordrecht vervulde (hij woonde toen in de Wijnstraat en later op de hoek van de Hoge Nieuwstraat en de Lange IJzeren Brug) en die als pensionaris de Dordtse belangen in de Staten van Holland behartigde (handhaving van het stapelrecht) heeft zijn best gedaan

als opvoeder en seksuele voorlichter. Zijn begripvolle en licht-moraliserende geschriften genoten destijds grote populariteit (hij raadde bordeelbezoek af).

In 'Spiegel van de Oude en Nieuwe Tijd' (1632) betoogde Cats dat ouders hun kinderen wat speelruimte moest gunnen zodat die zelf grenzen konden vinden. Met zijn spreekwoord 'Men moet een paar narre-schoenen verslijten, eer men recht wijst wort' erkende Cats dat de jeugd een turbulente en psychologisch verwarrende fase was. Hij begreep dat ouders het moeilijk vonden om het gedrag te matigen, maar Cats gaf tegelijkertijd aan dat jonge mannen eerst fouten moesten maken voor zij op het rechte pad konden komen. En fouten maken hoorde nou eenmaal bij de ontwikkeling van het volwassen worden. Daar konden ouders hem moeilijk ongelijk in geven. Voor ouders kon zijn advies ook als een troost worden gezien: blijkbaar was en is er licht aan het einde van de tunnel.

Men moet een paar narre-schoenen verslijten, eer men recht wijs wort.

In de afbeelding zie je een aangeschoten jonge man die de schoenen van een nar draagt. De jongen danst tussen een tennisracket, een stapel spelkaarten en andere attributen die bij jonge mannen hoorden. De boodschap is: alleen een dwaas kon zulke absurde schoenen dragen, dus het gedrag van de jongeman was ook gek en moest niet al te serieus genomen worden.

Saskia Villanueva
werkzaam bij Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten